

LITERATURĂ

Pe schele

Cornel Ungureanu
Șantier 2. Un itinerar
în căutarea lui Mircea Eliade
 Editura Cartea Românească, 2010

29,50 lei

Totul începuse din biblioteca tatălui notar, dar a descoperi „un scriitor, o operă, o devenire în lumea scrisului“ ajunge o aventură mai-mult-decît-livrescă, odată petrecută în comunismul care îl renega (atunci) pe Eliade. Pandant al studiilor dedicate aceluiși autor, cel mai recent volum al lui Cornel Ungureanu descinde în istoria secretă a personalității proprii, așa cum s-a cristalizat ea la pas cu istoria vizibilă. Din fragmente de jurnal, cercetări *in progress* sau notații critice incidentale, cartea acoperă un interval larg (1968-2009), astfel că substanța de biografie intelectuală se impune chiar și în absența confesiunilor abrupte. Un diarist discret, un eseist degajat, un istoric literar-detectiv și un romancier la firul documentului (melanj de stil occidental și – după '80 – specific timișorean) caută, prin păienjeniișul de amintiri și anchete istorico-literare ale citorva decenii de viață. „adevăratele drumuri“ sau, măcar, urma lor presupusă.

Trei sînt geografiile survolate în acest scop, cu Eliade temă de fundal și catalizator imediat. Este, în primul rînd, partitura, deja acreditată, a hermeneutului culturii. Ca un reporter fantast-nedelcian, Cornel Ungureanu caută prin satele timișorene ale copilăriei „orientaliștii“ sau „vișătorii de Indii“ camuflați în țigani, poeți, preoți de țară. Reiese de aici harta unui Banat profund, precum și a unor subterane spirituale ale compensării prin cultură în anii comunismului. Tata Oancea, poet „de frunce“, scormonește după sursele scitice ale fondului nostru lingvistic slav, iar fiul său, Caius, vînează itinerariile dacice și romane ascunse sub mai noul nomenclator republican. Ca și acești „mediatori“, evasianonimi și mistici, plutind pe insulele lor per-

sonale, „profesorul de țară“ Cornel Ungureanu, critic literar „în timpul liber“, învață tibetana cu senzația că „înaintează printr-o pădure tropicală, amenințat de ploii nesfîrșite“, citește manuale de sanscrită pe perioada încartuirilor din anii '80 și visează la o – destul de improbabilă, sub cenzură – carte despre Eliade. Dintr-o monografie amînată trăiește așadar cea mai captivantă parte a recuperărilor actuale: rareori menționat deocamdată, profilul magistrului se insinuează în tensiunea sacru-profana a unor pagini narativizate, de fină articulație realist-magică: „Știam că subsolurile orașului sînt legate între ele de amintirea locului care a fost. Trăim pe o mlaștină, planeta care e orașul nostru doarme pe spinarea unei balene umede“.

Pretext și context pentru citirea în palimpsest a propriului parcurs formativ, Eliade reprezintă, desigur, și un text la suprafața căruia criticul oficiază adevărate rituri eseistice. Șantierul lui Cornel Ungureanu așază pe un teren uzat de manuale și de petele istoriei noi schele interpretative. La un echilibru nu ușor de negociat între unghiul contextualist, genetic sau intertextual și lectura (admirativă) în absolut, studiile în eboșă din volumul de față lasă doar regretul de a fi lipsite de o dezvoltare mai sistematică.

Nu în ultimul rînd, universitarul timișorean resuscitează atmosfera intelectuală a anilor '28-'38. Eliade este invocat, pe acest al treilea versant, de la nivelul aerului de familie al tulburatei sale generații. Lucrînd cu documentul inedit și cu antene spre forfota mondenă, autorul insistă pe fascinante portrete, de marginali mai ales (M. Avramescu, Anișoara Odeanu, Sorana Țopa), revelatoare însă pentru curenții ideatici și destinali care au condus și vedetele momentului.

Multiplană, chiar pînă la a-l rătăci pe cititor, restituirea lui Cornel Ungureanu se compune în ciorchine, legînd nume de alte nume, figuri anodine de scene romanești, curiozitatea personală de piste din penumbră ale istoriei literare. Numai bună de a răcori deci minți toropite – o carte inclasabilă și antrenantă, marca unui intelectual de ținută.

Adriana Stan